

EUROPEJSKI BANK CENTRALNY (EBC)

Europejski Bank Centralny (EBC) jest główną instytucją unii gospodarczej i walutowej – od 1 stycznia 1999 r. odpowiada za politykę pieniężną w strefie euro. EBC i krajowe banki centralne wszystkich państw członkowskich UE tworzą Europejski System Banków Centralnych, którego podstawowym celem jest utrzymanie stabilności cen. Od 4 listopada 2014 r. EBC odpowiada za szczególne zadania związane z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi w ramach Jednolitego Mechanizmu Nadzorczego. Jako organ nadzorczy sektora bankowego EBC pełni też rolę doradczą przy ocenie planów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji kredytowych.

PODSTAWA PRAWNA

- Artykuły 3 i 13 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE);
- główne postanowienia zawarte są w art. 3 ust. 1 lit. c), art. 119, art. 123, art. 127-134, art. 138-144, art. 219 oraz w art. 282-284 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE);
- Protokół (nr 4) w sprawie Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC) i Europejskiego Banku Centralnego (EBC), Protokół (nr 16) w sprawie niektórych postanowień dotyczących Danii, załączone do TUE i TFUE;
- rozporządzenie Rady (UE) nr 1024/2013 z dnia 15 października 2013 r. powierzające Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególne zadania w odniesieniu do polityki związanej z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi (rozporządzenie w sprawie Jednolitego Mechanizmu Nadzorczego);
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (EU) nr 806/2014 z dnia 15 lipca 2014 r. ustanawiające jednolite zasady i jednolitą procedurę restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji kredytowych i niektórych firm inwestycyjnych (rozporządzenie w sprawie jednolitego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji).

ORGANIZACJA I DZIAŁANIE

Zgodnie z traktatami do głównych obowiązków EBC należy polityka pieniężna w strefie euro. Rozporządzenie w sprawie Jednolitego Mechanizmu Nadzorczego powierzyło EBC, począwszy od listopada 2014 r., pewne funkcje nadzorcze nad instytucjami kredytowymi.

A. Funkcja monetarna

EBC i krajowe banki centralne wszystkich państw członkowskich tworzą Europejski System Banków Centralnych (ESBC), natomiast Eurosystem obejmuje EBC oraz krajowe banki centralne państw członkowskich strefy euro. W TFUE mowa jest raczej o ESBC, a nie o Eurosystemie, ponieważ traktat zakłada, że ostatecznie wszystkie państwa członkowskie UE przyjmą euro. Niektóre postanowienia traktatu odnoszące się do ESBC nie są stosowane w państwach członkowskich, które jeszcze nie przyjęły euro (z powodu derogacji lub klauzuli opt-out), co oznacza, że ogólne odniesienia traktatowe do ESBC w praktyce dotyczą głównie Eurosystemu. Niezależność EBC jest zapisana w art. 130 TFUE: „W wykonywaniu uprawnień oraz zadań i obowiązków, które zostały im powierzone Traktatami i Statutem ESBC i EBC, ani Europejski Bank Centralny, ani krajowy bank centralny, ani członek któregokolwiek z ich organów decyzyjnych nie zwracają się o instrukcje ani ich nie przyjmują od instytucji, organów ani jednostek organizacyjnych Unii, rządów państw członkowskich, ani jakiegokolwiek innego organu”.

1. Organy decyzyjne

Organami decyzyjnymi EBC są: Rada Prezesów, Zarząd oraz Rada Ogólna. Organy te kierują ESBC.

a. Rada Prezesów

W skład Rady Prezesów EBC wchodzi członkowie Zarządu EBC i prezesi krajowych banków centralnych państw członkowskich strefy euro. Zgodnie z art. 12.1 statutu EBC Rada Prezesów uchwała wytyczne i podejmuje decyzje niezbędne do zapewnienia wykonania tych zadań. Ustala ona politykę pieniężną oraz określa wytyczne konieczne do jej realizacji. Rada Prezesów przyjmuje regulamin wewnętrzny EBC, wykonuje funkcje doradcze oraz podejmuje decyzje o sposobie reprezentacji ESBC w dziedzinie współpracy międzynarodowej (art. 12.3-12.5 statutu EBC). Może także przekazać w drodze delegacji pewne uprawnienia Zarządowi (art. 12.1 statutu EBC). Rada Prezesów spotyka się zazwyczaj dwa razy w miesiącu. Od przystąpienia Litwy do strefy euro w dniu 1 stycznia 2015 r. zaczął obowiązywać system, w którym prezesi krajowych banków centralnych na przemian korzystają z prawa głosu w Radzie Prezesów. Prezesi z pierwszych pięciu krajów w rankingu (decyduje wielkość gospodarki i sektora finansowego) dysponują czterema głosami. Wszystkie pozostałe państwa (obecnie 14 państw) dysponują 11 głosami. Prezesi korzystają z prawa głosu na przemian, każdorazowo przez miesiąc. Członkowie Zarządu EBC dysponują stałym prawem głosu.

b. Zarząd

Zarząd składa się z prezesa, wiceprezesa i czterech innych członków. Są oni mianowani przez Radę Europejską większością kwalifikowaną, na zalecenie Rady i po konsultacji z Parlamentem Europejskim oraz Radą Prezesów. Mandat członków Zarządu trwa osiem lat i nie jest odnawialny (art. 283 ust. 2 TFUE i art. 11.1 i 11.2 statutu EBC). Zarząd odpowiada za bieżące sprawy i codzienną działalność EBC (art. 11.6 statutu EBC). Realizuje politykę pieniężną zgodnie z wytycznymi i decyzjami przyjętymi

przez Radę Prezesów. Udziela instrukcji krajowym bankom centralnym. Przygotowuje posiedzenia Rady Prezesów.

c. Rada Ogólna

Rada Ogólna jest trzecim organem decyzyjnym EBC (art. 141 TFUE, art. 44 statutu EBC), który jednak będzie funkcjonował tylko tak długo, jak długo będą istnieć państwa członkowskie UE, które jeszcze nie przyjęły euro. Rada składa się z prezesa i wiceprezesa EBC oraz prezesów krajowych banków centralnych wszystkich państw członkowskich UE. Pozostali członkowie Zarządu mogą uczestniczyć w posiedzeniach Rady Ogólnej, ale bez prawa do głosowania (art. 44.2 statutu EBC).

2. Cele i zadania

Zgodnie z art. 127 ust. 1 TFUE podstawowym celem ESBC jest utrzymanie stabilności cen. Bez szkody dla tego celu ESBC wspiera również ogólną politykę gospodarczą Unii, aby pomóc w osiągnięciu celów Unii ustanowionych w art. 3 TUE. ESBC działa w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją oraz zgodnie z zasadami określonymi w art. 119 TFUE. Podstawowe zadania wykonywane przez ESBC (art. 127 ust. 2 TFUE, art. 3 Statutu EBC) to: definiowanie i urzeczywistnianie polityki pieniężnej Unii, przeprowadzanie operacji walutowych zgodnie z art. 219 TFUE, utrzymywanie oficjalnych rezerw walutowych państw członkowskich i zarządzanie nimi oraz popieranie należytego funkcjonowania systemów płatniczych.

3. Uprawnienia i instrumenty

EBC ma wyłączne prawo do upoważnienia do emisji banknotów euro. Państwa członkowskie mogą emitować monety euro pod warunkiem uzyskania zgody EBC co do wielkości emisji (art. 128 TFUE). EBC uchwała rozporządzenia i podejmuje decyzje niezbędne do wykonania zadań powierzonych ESBC na podstawie traktatu i statutu EBC. Wydaje również zalecenia i opinie (art. 132 TFUE). Z bankiem prowadzi się konsultacje w sprawie każdego projektowanego aktu Unii oraz każdego krajowego projektu regulacji w dziedzinach podlegających kompetencji EBC (art. 127 ust. 4 TFUE). EBC może przedstawiać opinie na temat spraw będących przedmiotem konsultacji. Z EBC konsultuje się również decyzje ustanawiające wspólne stanowiska oraz środki dotyczące jednolitej reprezentacji strefy euro w międzynarodowych instytucjach finansowych (art. 138 TFUE). EBC, wspomagany przez krajowe banki centralne, gromadzi niezbędne informacje statystyczne bądź od właściwych władz krajowych, bądź bezpośrednio od podmiotów gospodarczych (art. 5 statutu EBC). Statut EBC wymienia różne instrumenty, z których EBC może korzystać w celu wykonywania swoich funkcji monetarnych. EBC i krajowe banki centralne mogą otwierać rachunki bankowe instytucjom kredytowym, organom publicznym i innym uczestnikom rynku oraz akceptować aktywa jako zabezpieczenie. Może dokonywać operacji na otwartym rynku i operacji kredytowych oraz żądać utrzymywania rezerw obowiązkowych. Rada Prezesów może również większością dwóch trzecich głosów decydować o innych instrumentach kontroli monetarnej. Jednak art. 123 TFUE przewiduje zakaz finansowania ze środków banku centralnego i ogranicza korzystanie z instrumentów polityki pieniężnej. Aby zapewnić skuteczność i rzetelność systemów rozliczeń i płatności, EBC może udostępniać infrastrukturę i ustalać politykę nadzoru.

EBC może również nawiązywać stosunki z bankami centralnymi i instytucjami finansowymi innych krajów oraz z organizacjami międzynarodowymi.

4. Państwa członkowskie objęte derogacją lub klauzulą opt-out

Artykuły 139-144 TFUE zawierają przepisy szczególne dla państw członkowskich, które zgodnie z traktatem muszą przyjąć euro, ale nie spełniły jeszcze warunków niezbędnych do tego („państwa członkowskie objęte derogacją”). Do tych państw członkowskich nie stosuje się niektórych postanowień traktatowych, np. dotyczących celów i zadań ESBC (art. 127 ust. 1-3 i 5 TFUE) i emisji monet euro (art. 128 TFUE). Klauzulę opt-out uzyskała Dania i w związku z tym nie ma obowiązku przystąpienia do strefy euro, zgodnie z protokołem nr 16 załączonym do TFUE.

B. Funkcja nadzorcza

Od listopada 2014 r. EBC odpowiada za nadzór nad wszystkimi instytucjami kredytowymi w państwach członkowskich uczestniczących w Jednolitym Mechanizmie Nadzorczym – bezpośrednio w przypadku największych banków lub pośrednio w przypadku innych instytucji kredytowych. Wykonując tę funkcję, ściśle współpracuje z innymi podmiotami w Europejskim Systemie Nadzoru Finansowego (ESNF). EBC i właściwe organy krajowe państw członkowskich strefy euro tworzą razem Jednolity Mechanizm Nadzorczy. W mechanizmie tym mogą uczestniczyć właściwe organy państw członkowskich spoza strefy euro. EBC bezpośrednio nadzoruje największe banki, a pozostałe banki są nadal nadzorowane przez krajowe organy nadzoru. Główne zadania EBC i krajowych organów nadzoru to kontrola przestrzegania przez banki przepisów UE dotyczących sektora bankowego oraz rozwiązywanie problemów na wczesnym etapie.

1. Organ organizacyjny: Rada ds. Nadzoru

Rada ds. Nadzoru EBC składa się z przewodniczącego, wiceprzewodniczącego, czterech przedstawicieli EBC (których obowiązki nie mogą być bezpośrednio związane z polityką pieniężną EBC) oraz z przedstawicieli właściwych organów krajowych – po jednym z każdego państwa członkowskiego uczestniczącego w Jednolitym Mechanizmie Nadzorczym. Parlament Europejski musi zatwierdzić przedłożone przez EBC nominacje na przewodniczącego i wiceprzewodniczącego. Decyzje Rady ds. Nadzoru podejmuje się zwykłą większością głosów. Rada ds. Nadzoru jest organem wewnętrznym, którego zadaniem jest planowanie, przygotowywanie i wykonywanie funkcji nadzorczych powierzonych EBC. Przygotowuje ona i przedstawia Radzie Prezesów finalne projekty decyzji dotyczących zadań nadzorczych. Uznaje się je za przyjęte, o ile w określonym terminie Rada Prezesów nie wyrazi sprzeciwu. Jeżeli uczestniczące państwo członkowskie spoza strefy euro nie zgadza się z projektem decyzji Rady ds. Nadzoru, stosuje się procedurę specjalną, a zainteresowane państwo członkowskie może nawet wystąpić o zakończenie bliskiej współpracy.

2. Cele i zadania

Do EBC, jako organu nadzoru bankowego, należy m.in. przyznawanie i cofanie zezwoleń dla instytucji kredytowych, zapewnianie zgodności z wymogami ostrożnościowymi, prowadzenie przeglądów nadzorczych i uczestnictwo

w dodatkowym nadzorze konglomeratów finansowych. Zadaniem EBC jest również przeciwdziałanie ryzyku systemowemu i makroostrożnościowemu.

3. Uprawnienia i instrumenty

Aby móc wykonywać funkcję nadzorczą, EBC posiada uprawnienia dochodzeniowe (wezwanie do udzielenia informacji, ogólne czynności wyjaśniające i kontrole na miejscu) oraz szczególne uprawnienia nadzorcze (np. udzielanie zezwoleń instytucjom kredytowym). EBC ma także prawo nakładać sankcje administracyjne. Może również wymagać od instytucji kredytowych utrzymywania wyższych buforów kapitałowych.

C. Inne funkcje

W oparciu o inne podstawy prawne EBC realizuje dodatkowe zadania. Porozumienie ustanawiające Europejski Mechanizm Stabilności (EMS) (obowiązujące od września 2012 r.) nadało EMS status międzynarodowej instytucji finansowej i powierzyło EBC pewne zadania – głównie oceny i analizy – związane z przyznawaniem pomocy finansowej. Zgodnie z rozporządzeniem ustanawiającym Europejską Radę ds. Ryzyka Systemowego (ERRS), odpowiedzialną za nadzór makroostrożnościowy nad systemem finansowym w Unii Europejskiej, EBC zapewnia obsługę sekretariatu ERRS, który udziela wsparcia analitycznego, statystycznego, logistycznego i administracyjnego. Prezes EBC przewodniczy również ERRS. EBC pełni rolę doradczą przy ocenie planów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji instytucji kredytowych na mocy dyrektywy w sprawie naprawy oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków oraz jednolitego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. W ramach jednolitego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji EBC ocenia, czy instytucja kredytowa jest na progu upadłości lub zagrożona upadłością, oraz informuje odpowiednio Komisję Europejską i Jednolitą Radę ds. Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji. Obowiązkiem organów odpowiedzialnych za restrukturyzację i uporządkowaną likwidację jest podjęcie decyzji co do stosownego środka restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Jednolita Rada ds. Restrukturyzacji i Uporządkowanej Likwidacji jest centralnym organem decyzyjnym jednolitego mechanizmu restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Ma za zadanie dopilnować, aby restrukturyzacja i uporządkowana likwidacja instytucji kredytowych oraz innych podmiotów wchodzących w obszar kompetencji Rady i borykających się z poważnymi trudnościami została przeprowadzona sprawnie i przy minimalnych kosztach dla podatników i gospodarki realnej. Rada jest w pełni operacyjna od dnia 1 stycznia 2016 r.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Podczas dialogu monetarnego, który odbywa się co kwartał, prezes EBC składa Parlamentowi sprawozdanie dotyczące kwestii pieniężnych. EBC przygotowuje także roczne sprawozdanie w sprawie polityki pieniężnej prezentowane na forum Parlamentu. Parlament przyjmuje rezolucję na temat tego rocznego sprawozdania. Posłowie do PE mogą zadawać EBC pytania wymagające odpowiedzi na piśmie. Z Parlamentem przeprowadza się też konsultacje w toku [procedury powoływania członków Zarządu EBC](#).

Nowe obowiązki nadzorcze EBC idą w parze z dodatkowymi wymogami w zakresie rozliczalności wynikającymi z rozporządzenia w sprawie Jednolitego Mechanizmu Nadzoru. Ich praktyczne zasady uregulowano w porozumieniu międzyinstytucjonalnym pomiędzy Parlamentem a EBC. Uzgodnienia dotyczące rozliczalności obejmują obecność przewodniczącego Rady ds. Nadzoru na posiedzeniu właściwej komisji, tj. Komisji Gospodarczej i Monetarnej (ECON), udzielanie odpowiedzi na pytania zadawane przez Parlament oraz prowadzenie – na żądanie – poufnych dyskusji z przewodniczącym i wiceprzewodniczącym właściwej komisji. Ponadto EBC przygotowuje roczne sprawozdanie nadzorcze, które przewodniczący Rady ds. Nadzoru przedstawia Parlamentowi.

Dražen Rakić
02/2020

